

JÄLKIKUNTOUTUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2014

1. YLEISTÄ JÄLKIKUNTOUTUKSESTA

Jälkikuntoutus on tukimuoto päihdekuntoutujille, jotka ovat toipumassa päihderiippuvuudesta. Jälkikuntoutuksen vaihe alkaa silloin, kun päihteiden käyttö on loppunut ja voimavaroja löytyy muuhunkin kuin tässä ja nyt raittiina pysymiseen. Alla olevassa kuviossa on kuvattuna päihdekuntoutumisen vaiheet George de Leonin mukaan. Jälkikuntoutus on päihteistä irrottautumisen jälkeisen raittiuden saavuttamisen, vakiinnuttamisen ja identiteetin muutoksen vaiheisiin painottuvaa päihdekuntoutustyötä. Jälkikuntoutusta edeltää monia hoidollisia vaiheita.

Kuvio: Toipumisen vaiheet, George de Leon

Jälkikuntoutusvaiheen päihdetyön tehtävänä on helpottaa toipujan päihdeettömän ja itsenäisen elämän rakentamista, uusien elämänsisältöjen etsimistä ja vakiinnuttamista sekä kuntoutumisen jatkuvuutta. Työ on liikkuvaa ja verkostomaista. Jälkikuntoutuksessa reagoidaan asiakkaiden tilanteisiin nopeasti ja joustavasti erityisesti erilaisissa kriisitilanteissa ja siirtymävaiheissa.

Jälkikuntoutusyksikkö voi olla jälkikuntoutusvaiheissa olevien asiakkaiden päihdetyöstä ja -kuntoutuksesta vastaava ja/tai päihdekuntoutusta koordinoiva taho. Kuntoutujat tarvitsevat tilanteestaan ja toipumisen vaiheestaan riippuen monia eri palveluja ja viranomaistahoja, jotka täytyy

ajoittaa päihdetoipumisprosessin mukaisesti vaihteittain. Jälkikuntoutuksen vaiheessa tarvitaan intensiivistä, kokonaisvaltaista ja eri palveluja koordinoivaa tukea.¹

2. JÄLKIKUNTOUTUS HARJULASSA

Harjula on Päihdehuollon jälkikuntoutuksen ja vertaistukiyhdistys Suojatie ry:n yhteistyömuoto, jonka tehtävänä on tuottaa ja kehittää jälkikuntoutusvaiheen päihdetyötä ammatti- että vertaisavun keinoin Harjulan kumppanuustalossa. Harjulan toiminta sijoittuu avo- ja laitospalveluiden välimaastoon, jolloin ammatti- ja vertaistuen avulla on mahdollista lyhentää ja osin korvata laitospalveluita.

Harjulan tavoitteena on tukea päihderiippuvuudesta toipuvia asiakkaita päihdeettömyydessä ja elämäntavan muutoksessa. Harjulan päihdeettömän toipumiskulttuurin ylläpitämiseksi kävijöiltä ja asiakailta edellytetään kahden viikon päihdeettömyyttä koskien huumeita, alkoholia sekä riippuvuutta aiheuttavia/ylläpitäviä lääkkeitä. Jos asiakkailla ei ole Harjulaan tulon edellyttämää kahden viikon päihdeettömyyttä, toteutetaan asiakastapaamiset muualla.

Päihdehuollon jälkikuntoutus kuuluu vuoden 2013 alussa toteutuneen organisaatiouudistuksen jälkeen hallinnollisesti Sosiaali- ja terveystoimen Etelän psykiatria- ja päihdekeskukseen. Jälkikuntoutuksen toiminnassa vuosi 2014 oli yksikön 12. toimintavuosi ja osana Harjulan kumppanuustalossa kyseessä oli 11. toimintavuosi. Jälkikuntoutuksen asiakastyö kohdentui edelleen päihdetoipumisensa jälkikuntoutusvaiheessa oleviin kuntoutujiin, mutta Harjulan kohtaamispaikan kautta asiakkaaksi hakeutui myös enenevässä määrin toipumisprosessissaan aiemmissa vaiheissa olevia asiakkaita, jotta autettiin toipumisensa vaiheen mukaiseen päihdehoitoon hakeutumisessa.

Vertaistuen toimijoiden kanssa yhdessä työskentely mahdollisti tarvittaessa hyvinkin tiiviin kontaktin asiakkaiden kanssa. Jälkikuntoutuksessa toteutettiin enenevässä määrin myös suunnitelmallista työparityötä Suojatie ry:n ohjaajien kanssa.

3. ASIAKKAAT

Jälkikuntoutuksen asiakastapaamisten määrä lisääntyi vuonna 2014. Asiakastapaamisia oli 2531 (1867 vuonna 2013) ja tapaamisia vastaavia asiakaspuheluita 250. (Tapaamisia vastaavia puheluita alettiin tilastoida erikseen toukokuusta 2014 lähtien). Anonyymeja asiakastapaamisia tilastoitiin 61 (111 vuonna 2013). Harjulan yhteisössä toteutui myös päivittäin lukuisia spontaaneja tilastoimattomia asiakastapaamisia.

Tilastoiduista asiakastapaamisista oli verkostotapaamisia 408 (313 vuonna 2013). Peruuttamattomia poisjäänteitä sovituilta tapaamisilta oli erittäin vähän eli vain 10 (32 vuonna 2014), mikä kertoo osaltaan asiakkaiden sitoutumisesta.

¹ http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/jalkikuntoutus

Jälkikuntoutuksessa tilastoitiin kertomusvuonna 199 eri asiakasta (197 vuonna 2013), joista uusia asiakkaita oli 50 (37 vuonna 2013). Asiakkaista oli naisia 42 % ja miehiä 58 %.

Jälkikuntoutuksen asiakkaista noin 60 % oli alle 40-vuotiaita ja 25 % alle 30-vuotiaita. Kaikkien asiakkaiden ikäjakauma oli seuraavanlainen:

alle 18 v	3 (1 %)
18 – 24 v	12 (6 %)
25 – 29 v	36 (18 %)
30 – 39 v	68 (34 %)
40 – 49 v	49 (25 %)
50 – 64 v	29 (15 %)
65 – 74 v	2 (1 %)
yhteensä	199 (100 %)

Myös Harjulan kohtaamispaikan kävijöiden määrä lisääntyi vuonna 2014, erityisesti naisten ja lasten osalta. Kohtaamispaikassa oli vuonna 2014 tilastoituja käyntejä 4523 (4324 vuonna 2013), joista 2620 (2833 vuonna 2013) oli miesten, 1470 (1287 vuonna 2014) naisten ja 223 (204 vuonna 2014) lasten tilastoituja käyntejä sekä 210 lapsiparkin lasten käyntejä.

Vuonna 2014 jälkikuntoutuksessa jatkettiin omaa asiakasseurantaan edellisvuosien tapaan. Vuonna 2014 koottiin perus- ja seurantatiedot vuoden 2013 varsinaisista asiakkaista erilliseen SPSS -ohjelmaan. Seurannan tavoitteena on tuottaa tietoa asiakkaiden kokonaisvaltaisen tilanteen muutoksista pitkällä tähtäimellä. Toisena tavoitteena on kehittää seurantaan jälkikuntoutuksen asiakastyömenetelmänä, jolla kartoitetaan jälkikuntoutusvaiheen kannalta merkityksellisiä ja työstettäviä asioita.

Seurattavia asioita ovat asumistilanne, perhetilanne, lasten tilanne, lastensuojelun asiakkuus, koulutustausta ja -tilanne, työtausta- ja tilanne, toimeentulo, rikosasiat, tuomiot, sakot ja muuntosakot, velat ja vuokratvelat, oppimisvaikeudet, keskittymisvaikeudet, syömishäiriöt, somaattiset ja psyykkiset sairaudet, päihdehoito, psykiatrinen hoito ja tilanne päihteiden käytön suhteen.

Viimeisin aineiston pohjalta tehty yhteenveto on vuodelta 2012². Pisimmät tilastoista saatavissa olevat seurantapolut ovat yli kymmenen vuoden mittaisia. Yksikön pitkäaikaisen asiakasseurannan kokemuksia on kuvattu aiemmin sosiaalityön vaikuttavuuden arviointia käsittelevässä artikkelissa³.

² Borg Pekka: Päihdehuollon jälkikuntoutuksen seuranta 2012, Helsingin kaupungin tietokeskus, Kaupunkitutkimusosasto 8.3.2013.

³ Minna Kivipelto, Tuija Kotiranta, Mansoor A.F. Kazi, Pertti Korteniemi, Tuula Jauhiainen & Pekka Borg: Finnish experiences of developing effectiveness evaluation in social work: case Helsinki Social Services Department, the Unit of Social Rehabilitation

4. HENKILÖSTÖ JA TYÖYHTEISÖ

4.1. Jälkikuntoutus

Jälkikuntoutuksen työryhmässä työskenteli asiakastyössä kuntoutusohjaaja Kirsi Ohraluoma, sosiaaliohjaajat Saija Niinimäki, Antti Koponen (ajalla 1.4. - 31.12.2014), Joonas Munck sekä sairaanhoitaja Kirsti Tuorila. Johtava sosiaalityöntekijä Tuula Jauhiainen oli toimivapaalla 1.4. - 31.10.2014 ja hänen sijaisenaan toimi Joonas Munck. Työryhmän toiminnallisena esimiehenä toimi johtava sosiaalityöntekijä ja toimistosihteerinä Maarit Vennola. Toimistosihteerin työ kohdentui kaikkiin Etelän psykiatria- ja päihdekeskuksen päihdetyön yksiköihin ja johtavan sosiaalityöntekijän toiminnalliseen lähiesimiesalueeseen kuuluivat Jälkikuntoutuksen lisäksi Kohtaamispaikka Villa Sture ja Intensiivinen avokuntoutus Mankeli. Hallinnollisesti sosiaaliohjaajien esimies oli johtava sosiaalityöntekijä ja sairaanhoitajan esimies oli Päihdepoliklinikan vastaava sairaanhoitaja

Jälkikuntoutuksen työryhmän asiakastyön kokoukset pidettiin torstaisin ja yleisten asioiden kokoukset perjantaisin. Perjantain työkokousten esityslistat teki johtava sosiaalityöntekijä ja muistiot tallennettiin yhteiselle työasemalle.

Jälkikuntoutuksen työryhmällä ei ollut erillistä työnohjausta. Sen sijaan työryhmä priorisoi suunnitelman mukaisesti koulutuksia osallistuen mm. Terveystyöpäiville.

Keväällä 2014 Jälkikuntoutuksessa oli sosionomiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta.

Jälkikuntoutus piti avoimet ovet keväällä 2014 yhdessä Suojatie ry:n kanssa joka kuukauden ensimmäisenä tiistaina, jolloin psykiatria- ja päihdekeskusten työntekijöillä ja alan opiskelijoilla oli mahdollisuus tulla tutustumaan Harjulan toimintaan. Syksystä 2014 lähtien avoimia ovia järjestettiin pyydettäessä.

Jälkikuntoutus ja Suojatie järjestivät 6.6.2014 Harjulan 10-vuotisjuhlan Dallapen puistossa. Juhlaan osallistui noin 150 kutsuvierasta (liitteenä juhlan ohjelma). Perinteistä Harjula-iltapäivää ei kertomusvuonna poikkeuksellisesti järjestetty.

4.2. Osa Harjulan kumppanuustaloa

Suojatie ry:n ylläpiti Harjulassa edelleen päihdetöntä kohtaamispaikkaa jälkikuntoutusvaiheessa oleville päihdekuntoutujille arkisin klo 10 - 16. Vuoden 2014 aikana Harjulan kohtaamispaikassa tilastoitiin 4518 (4324 vuonna 2013) käyntiä. Päivittäin eri kävijöitä oli vaihdellen 8 – 33, keskimääräinen päivittäinen kävijämäärä oli 20.

Lisäksi Suojatie ry. ylläpiti Harjulassa tiistai-iltaisin lapsiparkkia, joka mahdollisti oma-apuryhmiin osallistumisen asiakkaille, jotka tarvitsivat lastenhoitoapua oma-apuryhmissä käyntien ajaksi. Lapsiparkissa oli hoidossa 2 -7 lasta/viikko. Nuorin hoidossa olleista lapsista oli neljän viikon ikäinen ja vanhin 10-vuotias. Lapsiparkkia pidettiin 36 kertaa ja lasten käyntejä näillä kerroilla oli 210.

Jälkikuntoutuksen uudet asiakkaat tulivat pääasiassa Harjulan kohtaamispaikan kautta ja vertaistuen ohjaamina. Jälkikuntoutuksen ja Suojatie ry:n yhteistyötä toteutettiin myös Harjulan ulkopuolella työparityönä sekä asiakastapaamisten että muun ulkopuolisen yhteistyön merkeissä. Jälkikuntoutuksen ja vertaisten työparityönä käytiin mm. asiakasverkostoissa avohoitopaikoissa ja päihdekuntoutuslaitoksissa.

Vuonna 2014 Harjulassa toteutettiin edelleen kuntouttavaa työtä (= kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeiluja, työharjoittelua ja vammaisten työtoimintaa) Jälkikuntoutusyksikön, Suojatie ry:n, Työvoiman palvelukeskuksen ja TE -toimistojen yhteistyönä.

Uudenmaan Martat ovat järjestäneet yhteistyössä Suojatie ry:n kanssa Harjulassa ruokakursseja vuodesta 2005 lähtien. Kurssien tarkoituksena on antaa perustietoutta kodinhoidosta, omasta taloudesta huolehtimisesta sekä edullisesta ruuan valmistuksesta. Vuonna 2014 kurseja ei järjestetty.

Neuropsykiatrinen konsultaatioryhmä piti Harjulassa kävijöille ja työntekijöille tietoiskutyypin keskustelutilaisuuden 7.5.2014 liittyen oppimis- ja keskittymisvaikeuksiin, niiden hoitamiseen ja arjen selviytymiskeinoihin.

Harjulan talotoimikunta kokoontui viikoittain ja talokokouksessa käsiteltiin Harjulan kumppanuustaloa ja yhteistoimintaa koskevia asioita. Tällaisia olivat esimerkiksi kuntouttavaan työhön tulevat asiakkaat, Harjulaan tulevat tutustujat, opiskelija-asiat, Harjulan kiinteistön asiat, pulmalliset tilanteet Kohtaamispaikassa jne. Kertomusvuonna toteutunut Harjulan 10-vuotisjuhla oli talotoimikunnan suunnittelema ja organisoima. Talotoimikunnan puheenjohtajana toimi Jälkikuntoutuksen johtava sosiaalityöntekijä ja sihteerinä toimistos sihteeri. Jälkikuntoutuksen vaihtuvana edustajana talotoimikunnassa oli vuonna 2014 Joonas Munck/Saija Niinimäki. Suojatie ry:stä talotoimikunnassa oli kolme työntekijää. Talotoimikunnan muistiot tallennettiin edelleen Harjulan yhteiseen sähköiseen työtilaan.

4.3. Osa Etelän psykiatria- ja päihdekeskusta

Vuoden 2013 alusta Jälkikuntoutus kuului siis hallinnollisesti Etelän Psykiatria- ja päihdekeskukseen. Keskus koostuu seitsemästä eri yksiköstä, joita ovat Kivelän psykiatrian poliklinikka, Sturenkadun psykiatrian poliklinikka, Psykiatrian päiväsairaala 10, Etelän päihdepoliklinikka, Kohtaamispaikka Villa Sture, Intensiivinen avokuntoutus Mankeli sekä Päihdehuollon jälkikuntoutus.

Jälkikuntoutuksen ja Villa Sturen välinen yhteistyö oli vakiintunutta. Jälkikuntoutuksen työntekijät sopivat asiakastapaamiset Villa Stureen silloin, kun asiakkaat eivät voineet päihteiden tai lääkkeiden käyttönsä vuoksi asioida Harjulassa. Yhteistyö oli myös tiivistä syksyllä 2013 aloittaneen Intensiivisen avokuntoutusohjelma Mankelin kanssa. Jälkikuntoutuksesta ohjautui asiakkaita hoito-ohjelmaan ja päinvastoin. Asiakasohjaus yksiköiden välillä sujui toipumisen vaiheiden mukaisten linjausten periaattein. Jälkikuntoutuksen, Villa Sturen ja Mankelin asiakkaat tulivat koko Helsingin alueelta, vaikka yksiköt kuuluivat hallinnollisesti Etelän psykiatria- ja päihdekeskukseen.

Asiakaskohtaista yhteistyötä jatkettiin Etelän päihdepoliklinikan kanssa. Etelän päihdepoliklinikan lääkäri osallistui jälkikuntoutuksen asiakaskokouksiin noin kerran kuussa alkuvuodesta 2014. Päihdepoliklinikan yhteyshenkilöinä toimivat sosiaaliterapeutti Aira Laukkanen ja sairaanhoitaja Marika Glad. Akuuteissa tilanteissa asiakkaat saatiin poliklinikan vastaanotolle ilman ajanvarausta. Etelän päihdetyön kokonaisuuden kehittäminen nähtiin edelleen tärkeänä kehittämishaasteena.

Vuonna 2014 yhteistyö psykiatrian poliklinikoiden lisääntyi ja joustavia yhteistyö- ja konsultaatiomuotoja etsittiin. Sturenkadun psykiatrian poliklinikan erikoislääkäri Kristiina Kajesalon antamat konsultaatiot sekä yhteiset asiakastapaamiset koettiin hyödyllisinä. Asiakaskohtaisen yhteistyön esteenä ja hidasteena oli yhteisen asiakastietojärjestelmän puuttuminen.

4.4. Työryhmiin osallistuminen, koulutus ja konsultaatio

Yksiköstä osallistuttiin vuonna 2014 seuraaviin työryhmiin:

- Vety –verkosto (Saija Niinimäki)
- Integraatiotyöryhmä (Kirsti Tuorila)

Jälkikuntoutuksen työntekijät osallistuivat kouluttajina seuraaviin koulutuksiin:

- Käytännön kokemuksia palveluohjaus- menetelmän soveltamisesta. Kolme eri tilaisuutta Metropolia-ammattikorkeakoulussa. (Kirsi Ohraluoma, Saija Niinimäki, Antti Koponen, Rolle Nordström)
- Päihde- ja mielenterveystyö, Kaksoisdiagnoosi-koulutus. Järvenpään seurakuntaopisto. (Kirsti Tuorila, Kirsi Ohraluoma ja Merja Jansson)
- Sosiaalisen kuntoutuksen ilmeneminen yksilötasolla. Alustus Kuntoutussäätiön järjestämällä kuntoutuspäivillä. (Kirsti Tuorila ja Tuula Jauhiainen)

Jälkikuntoutuksesta annettiin myös jälkikuntoutusvaiheen päihdetyöhön liittyen konsultaatiota muihin yksiköihin. Konsultaatiot toteutettiin pääasiassa työparityönä Suojatie ry:n ohjaajien kanssa suorina asiakaskonsultaatioina. Vuoden aikana näitä tapaamisia oli noin 20.

5. AMMATILLINEN KUNTOUTUS OSANA JÄLKIKUNTOUTUSTA

Jälkikuntoutuksen yhtenä tehtävänä on auttaa jälkikuntoutusvaiheessa olevia asiakkaita ammatillisten polkujen suunnittelussa, aloittamisessa ja toteutumisessa silloin, kun se on kokonaiskuntoutusta ajatellen järkevää ja asiakkaan tilannetta edistävää. Asiakkaiden yksilölliset erot olivat suuria erilaisten työelämä- ja koulutuskokeilujen ajoituksen suhteen. Ammatillisen kuntoutuksen ja siihen liittyvä yhteistyö toteutui monessa muodossa.

Yhteistyötä jatkettiin ammattiopisto Luovin, Keskuspuiston ammattiopiston (sekä Arlan, Tenholantien että Metsälän yksiköt) ja Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen kanssa. Erityisammattioppilaitoksissa käytiin asiakkaiden kanssa tutustumiskäynneillä ennen hakuaikojen päättymistä. Opiskelun aloittaneiden asiakkaiden opintojen sujumista seurattiin osallistumalla heidän henkilö-

kohtaisten opinto- ja kuntoutussuunnitelmien tekemiseen. Jälkikuntoutuksen asiakkaita opiskeli koulutuksissa sekä valmentavissa koulutuksissa että toisen asteen ammatillisissa koulutuksissa.

Toisen asteen tutkintoa opiskelevat työttömät asiakkaat voivat saada Kelan työmarkkinatukea opintoihinsa vuoden 2010 alusta lukien silloin, kun suunnitelma opinnoista tehdään Työ- ja elinkeinotoimistossa. Tämä uudistus on helpottanut monen asiakkaan opintojen aloittamista.

Ammattikorkeakoulututkintoa opiskelevien asiakkaiden määrä lisääntyi Jälkikuntoutuksessa, samoin kuin palkkatuetuun työhön ohjautuneiden määrä.

Jälkikuntoutuksen asiakkaita tuettiin työkokeiluihin ja kuntouttavaan työtoimintaan välivaiheena omassa ammatillisen kuntoutumisen prosessissa varsinkin silloin, kun asiakkaat näyttivät tarvitsevan totuttautumista työelämään ja työelämäkokemusta.

Työvoimahallinnon laki- ja organisaatiomuutokset vaikuttivat yhteistyökäytäntöihin ja työntekijät joutuivat auttamaan asiakkaita huomattavan paljon erilaisissa palveluiden saamiseen ja sosiaaliturvaan liittyvissä asioissa. TE-toimistojen kanssa tehtävä yhteistyö oli asiakaskohtaista ja liittyi pääasiassa työkokeilujen järjestämiseen. Vuonna 2014 aloitettiin säännölliset konsultaatiot TE-toimiston asiantuntijoiden Tomi Nymanin, Marika Malmströmin ja Tea Melinin kanssa.

Työelämäkokeilujen painopiste oli kuntouttavassa työtoiminnassa. Työvoimanpalvelukeskus Duurin kanssa jatkettiin myös säännöllisiä yhteistyöneuvotteluja, joissa yhteistyökäytäntöjä tarkennettiin. Harjulaan kuntouttavaan työhön tulevien uusien asiakkaiden nimettynä työparina oli Duurissa sosiaalityöntekijä Marja-Liisa Liimatainen ja työvoimaohjaaja Elina Aarvala.

Harjulan lisäksi Jälkikuntoutuksen asiakkaita oli kuntouttavassa työssä Kumppanuustalo Hannassa, Villa Sturessa, Stop huumeet ry:ssä, Sonera Stadion Managementilla, NMKY:ssä, Herttoniemen sosiaalitoimessa, Elixialla, vanhuspalveluissa, tekstiilityökeskuksessa ja yksityisissä yrityksissä.

6. TALOUS – JA VELKA-ASIAT OSANA JÄLKIKUNTOUTUSTA

Jälkikuntoutuksen asiakkailla oli paljon taloudelliseen tilanteeseensa liittyviä selvitettäviä asioita ja he tarvitsivat usein tukea taloudellisten asioidensa hoitamisessa. Suurella osalla asiakkaista toimeentulotaso oli matala jääden alle toimeentulotuen normien ja se koostui monista eri sosiaaliturvan muodoista.

Asiakkaiden toimeentulon kokonaisuus selvitettiin ja pyrittiin vaikuttamaan siihen, että asiakkaat hakisivat ja saisivat kuntoutuksensa eri vaiheissa niitä vastaavat etuudet. Tavoitteena oli Kelan sairaspäivärahan/kuntoutustuen hakeminen silloin, kun asiakkaat eivät olleet työkykyisiä. Lisäksi jälkikuntoutuksessa tuettiin asiakkaiden eläkeselvittelyä/työkyvynarviointia silloin, kun toimeentulotuen asiakkuus oli kestänyt pitkään eivätkä koulutus-/työllistymisyrittäykset olleet onnistuneet. Kelan ammatillisen kuntoutuksen ja muiden opintososiaalisten etuuksien selvittelyä tehtiin myös paljon.

Asiakkaille tehtiin jälkikuntoutuksen lausuntoja erilaisia etuuksia ja muita viranomaispäätöksiä varten (mm. Kelan kuntoutus, harkinnanvarainen toimeentulotuki, lastensuojelu). Tarvittaessa asiakkaita autettiin tekemään sosiaaliturvaan liittyvistä päätöksistä oikaisuja ja muutoksenhakuja.

Jälkikuntoutuksessa jatkettiin tiiviistä yhteistyötä Helsingin talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Talous- ja velkaneuvonnan vastaanottokäytännön muututtua asiakkaat pääsivät sujuvasti Talous- ja velkaneuvontaan toimitettuaan tarvittavat asiakirjat ennakkoon. Jälkikuntoutuksen työntekijät avustivat asiakkaitaan näiden asiakirjojen hankinnassa. Lisäksi jatkettiin koulutuksellista yhteistyötä talous- ja velkaneuvonnan kanssa.

Asiakkaiden moninaiset taloudelliset vaikeudet työllistivät erittäin paljon Jälkikuntoutuksen asiakastyössä. Yhteistyö sosiaalisen ja taloudellisen tuen kanssa on vaikeutunut kaiken aikaa ja työntekijöiden suuri vaihtuvuus sekä toimeentulotuen kirjallinen ja sähköinen hakeminen aiheuttavat tois-tuvia katkoksia ja epäselvyyksiä asiakkaiden toimeentuloturvaan.

7. PÄIHDERIIPPUVUUDEN HOITO JÄLKIKUNTOUTUSVAIHEESSA

Jälkikuntoutuksen asiakkaat tulivat eri alueilta Helsingistä. Jälkikuntoutusvaiheessa olevat asiakkaat tarvitsivat jälkikuntoutuksen päihdehoitokontaktin lisäksi apua päihdepoliklinikalta mm. laitostuntoutukseen ohjauksessa, lääkitysasioissa, lääkärin läheteissä, lääkärin lausunnoissa sekä hoidollisissa huumeuseurannoissa. Yhteisiä asiakkaita ja yhteistyötä oli eniten Etelän päihdepoliklinikan kanssa, koska aiemmin Etelän päihdepoliklinikka profiloitui huumeiden käyttäjien hoitoon. Myös kaikkien muiden päihdepoliklinikoiden oli yhteisiä asiakkaita ja sitä myöten yhteistyötä.

Jälkikuntoutukseen tulevat uudet asiakkaat olivat entistä useammin toipumisen alkuvaiheissa, mistä syystä monet heistä tarvitsivat muuta päihdehoitoa ennen Jälkikuntoutuksen kontaktia tai sen rinnalle. Jälkikuntoutuksesta ohjautui intensiivistä yhteisöllistä päihdekuntoutusta tarvitsevia asiakkaita Intensiiiviseen avokuntoutusohjelma Mankeliin, Kalliolan klinikoiden Avokisko-ohjelmaan ja Kalliolan klinikoiden Nurmijärven klinikan perushoitajaksolle.

Jälkikuntoutuksen asiakkuudessa oli myös päihteitä käyttäviä asiakkaita. Asiakkuus jälkikuntoutukseen ei katkennut päihteiden käytön vuoksi. Retkahduksista ja ajoittaisesta päihteiden käytöstä huolimatta oleellista oli, että asiakkaat olivat edelleen toipumis- ja muutosprosessissa.

Päihdehoitojärjestelmässä tapahtuvien muutosten vuoksi jälkikuntoutukseen ohjautui vähemmän asiakkaita kuntouttavien laitoshoidojen kautta ja hoitajaksot olivat myös lyhyempiä kuin aiemmin. Laitostuntoutuksesta (tai hoidollisista asumispalveluista) Jälkikuntoutukseen ohjautui asiakkaita pääasiassa Kuvernöörintien jatkohoitoyksikössä, Sillanpirtin pienyhteisössä ja Mankelista. Suurin osa uusista asiakkaista tuli Jälkikuntoutukseen vertaistuen kautta, joskin heillä oli saattanut aiemmassa hoitohistoriassa olla laitostuntoutusjaksoja ja/tai eri syistä päättynyt opioidikorvaushoito.

Uusi kasvava asiakasryhmä olivat korvaushoitopoliklinikoilta ohjautuneet asiakkaat, jotka olivat irtottautumassa korvaushoidosta tai suunnittelivat sitä. Jälkikuntoutuksen näkökulmasta he olivat toipumisessaan vaiheessa, jossa pitäisi aloittaa intensiivinen päihderiippuvuuden hoito ja kiinnittämi

nen toipumisohjelmaan. Sen sijaan vertaistuen kautta ohjautui useita uusia asiakkaita, jotka olivat olleet aiemmin korvaushoidossa, mutta päätyneet eri syistä lopettamaan sen ja olivat saaneet avun korvaushoidon lopettamiseen oma-apuryhmistä. Nämä asiakkaat olivat selkeästi jälkikuntoutusvaiheessa.

Ohjelmallisilla oma-apuryhmillä (NA ja AA) on iso merkitys päihderiippuvuuden hoidossa toipumisen eri vaiheissa. Niiden merkitys näyttää lisääntyvän, mitä pidemmälle asiakkaiden toipuminen etenee. Oma-apuryhmissä asiakkaat hoitavat pitkäjänteisesti päihderiippuvuuttaan ja saavat tuen myös sen jälkeen, kun kontakti viralliseen hoitojärjestelmään päättyy.

Muista riippuvuuksista peliongelmat näyttivät varsin yleisiltä päihteiden käytön jäätyä pois.

8. TERVEYDENHOITO JÄLKIKUNTOUTUSVAIHEESSA

Jälkikuntoutuksen asiakkaiden yleisimmät somaattiseen terveydenhoitoon liittyvät selvittelyt liittyivät C-hepatiitin hoitoon. C-hepatiitin arvioinnissa ja hoidossa on tapahtunut muutoksia, joiden vuoksi asiakkaita pyrittiin ohjaamaan arviointeihin aiemmin kuin ennen. Harjulan kohtaamispaikassa on järjestetty HUS:n gastroenterologian poliklinikan verkostosairaanhoitajan pitämiä C-hepatiitti-infoja.

Yksikössä kiinnitettiin huomiota huomattavan yleisiin syömisen, kehon kuvan ja äärimmilleen viedydyn liikunnan ongelmiin, jotka olivat tulleet esille päihteiden käytön jäätyä pois. Osalla asiakkaista oli diagnosoitu syömishäiriö ja hoito HUS:n syömishäiriöpoliklinikalla.

Jälkikuntoutuksen asiakkailla näytti olevan myös paljon erilaisia tarkkaavaisuuden ja/tai oppimisen ongelmia, jotka tulivat yleisimmin esille ammatillisen kuntoutuksen selvittelyn tai aloittamisen yhteydessä. Lisäksi vuonna 2014 Jälkikuntoutuksen työryhmä jatkoi säännöllistä yhteistyötä Sosiaali- ja terveystoimen neuropsykiatrisen konsultaatiotyöryhmän kanssa. Yhteistyön tavoitteena on asiakaskohtaisen konsultaation lisäksi luoda yhteistyössä Jälkikuntoutusvaiheeseen soveltuva tarkkaavaisuuden ja oppimisen vaikeuksien arviointiväline.

Osalla Jälkikuntoutuksen asiakkaista psykiatrisen arvioinnin ja hoidon tarve näyttää lisääntyvän toipumisen edetessä. Erilainen psykiatrinen problematiikka tulee usein esille vasta pitkän päihdeettömän jakson jälkeen, jolloin tarvitaan joustavia yhteistyökäytäntöjä asiakkaiden psykiatrisen hoidon tarpeen arviointiin. Toimintamalleissa asiakkaiden psykiatrisen arvion lähettämisessä, hoitovuorossa ja myös kuntoutusetuuksiin vaadittavissa lausunnoissa oli epäselvyyksiä ja erilaisia käytäntöjä eri keskuksien välillä.

9. ASUMINEN JÄLKIKUNTOUTUSVAIHEESSA

Jälkikuntoutuksessa jatkettiin yhteistyötä Asumisen tuen ja Y-säätiön kanssa liittyen asiakkaiden asuttamiseen. Työntekijät olivat mukana asiakkaidensa asumishaastatteluissa sekä tapasivat asiak-

kaita paljon heidän kotonaan tukien erilaisissa arjen asioiden hoitamisessa. Asumisen tuen ja Y-säätiön asuttamat asiakkaat olivat perheettömiä.

Jälkikuntoutuksessa oli asiakkaana kolme perheellistä asiakasta, joilla vuokratilat olivat pitkään esteenä kaupungin vuokra-asunnon saamiselle. Kertomusvuonna kaikki perheet saivat pitkällisen palvelujen koordinoitiprosessin ja kalliiden yksityisten kriisiasumISRatkaisujen jälkeen pysyvämmät asumISRatkaisut.

Helsingin kaupungin asuntojen niukkuus ja huonoasunto-tilanne näyttäytyivät monella tapaa asiakkaiden jälkikuntoutustyössä. Asunnottomuuden ja hoitamattomien vuokratilojen vuoksi joidenkin asiakkaiden kriisiasuminen pitkittyi.